

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО
Навчально-науковий інститут педагогіки, психології й підготовки фахівців
вищої кваліфікації
Відділ аспірантури й докторантури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

проф. Лазаренко Н.І.

« 23 » 05

2022 р.

ПРОГРАМА

Додаткового вступного випробування
для здобуття ступеня вищої освіти доктор філософії
галузі знань: 03. Гуманітарні науки
спеціальності: 032 Історія та археологія
денної та заочної форм навчання

Вінниця-2022

Розробники:

Мельничук Олег Анатолійович, гарант освітньо-наукової програми, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії;

Романюк Іван Миронович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України.

Рецензенти:

Венгерська Вікторія Олексіївна – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України Житомирського державного університету імені Івана Франка;

Коляструк Ольга Анатоліївна, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри культури, методики навчання та спеціальних історичних дисциплін.

Програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри всесвітньої історії (протокол № 6 від 23 березня 2022 р.) та кафедри історії України (протокол № 7 від 23 березня 2022 р.)

Програма розглянута і схвалена на засіданні навчально-методичної комісії історичного факультету (протокол № 8 від 25 березня 2022 р.)

Пояснювальна записка

Програма додаткового вступного випробування для здобуття СВО доктор філософії, галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 032 Історія та археологія передбачає перевірку набуття основ фахових компетентностей з історії України майбутніми аспірантами та здобувачами, які не мають фахової підготовки СВО магістр (ОКР спеціаліст) за спеціальністю «історія». Підтвердження вступниками необхідного рівня знань, набуття навиків аналітичного мислення є підставою для допуску до складання фахового вступного випробування.

За змістом програмний матеріал включає в себе основні аспекти вітчизняної історії з найдавніших часів до сьогодення. Він складається із двох основних розділів: історія домодерної України; історія України в новий та новітній час.

Метою програми є:

- формування у вступників історичних знань з вітчизняної історії, розвиток історичного мислення, яке передбачає розуміння історичного процесу в його різноманітності й суперечливості, здатність застосовувати на практиці історичні знання і набуті вміння;
- виховання у вступників, крім особистісних рис громадянина України, загальнолюдських духовних ціннісних орієнтацій, сприйняття ідей гуманізму та демократизму на основі власного усвідомлення досвіду історії;

В результаті підготовки вступники повинні **знати**:

- роль і місце історії України у світовій історії;
- основні тенденції розвитку української історії на різних її етапах;
- сучасне становище в Україні та її зв'язок із навколишнім світом;
- основні джерела та досягнення історіографії вітчизняної історії;

Вступники повинні **вміти**:

- творчо використовувати теоретичні знання з історії України при оцінці сучасних процесів;
- співставляти різні точки зору на минулу і сучасну історію України, обґрунтовувати свою думку;
- показувати взаємозв'язок історії і культури України на різних її етапах;

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Розділ 1. Історія домодерної України.

Первісне суспільство та ранньодержавні утворення на території України.

Поява людини на території України. Трипільські неолітичні племена. Дослов'янські народи на території України: киммерійці, скіфи, сармати. Виникнення античних міст-держав в Північному Причорномор'ї. Праукраїнське антське державне об'єднання. Концепції походження східних слов'ян. Походження українського народу. Протодержавні процеси на Волині й Середньому Подніпров'ї: племінно-територіальні об'єднання полян, древлян і сіверян. Походження етноніму „Русь”.

Київська Русь та Галицько-Волинська держава.

Державно-політична історія Русі – України за варязької династії Рюриковичів. Князювання Ігоря, Ольги, Святослава, Володимира, Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха. Державний устрій Київської Русі. Зовнішня політика та дипломатія Русі. Звичаєве право і кодекси законів. Утвердження державної релігії – християнства. Удільні Галицьке і Волинське князівства. Утворення Галицько-Волинської держави в 1199 р. Роман Мстиславович. Утвердження влади Данила Романовича (Галицького). Переяславське князівство. Володимиро-Суздальське князівство. Вторгнення Чингізхана і Батия. Наслідки погрому Русі- України монголо-татарськими ордами хана Батия. Галицько-Волинська держава за спадкоємців Галицького (1264-1325 рр.), Лев Данилович. Юрій Львович. Королівство за Юрія II Болеслава. Розпад Галицько-Волинської держави. Її місце в утвердженні української державницької ідеї.

Українські землі у складі Литви та Польщі. Феномен козацтва в історії України. Національно-визвольна революція та воєнні дії 1648-1676 рр. Гетьманщина в Україні.

Похід литовсько-руських військ проти Золотої Орди. Битва на р. Синюсі 1362 р. Утворення Литовсько-руської держави. Кревська унія 1385 р. Князі Вітовт. Віленська угода 1401 р. Грюнвальдська битва 1410 р. Городельська унія 1413 р. Поширення кордонів Великого князівства Литовського до Чорного моря. Люблінська унія 1569 р.: передумови, укладення та наслідки. Час і причини появи козацтва. Роль перших козаків у захисті українських земель від татарських вторгнень (Остафій Дашкевич, Предслав Лянцкоронський, Бернард Претвич). Заснування Запорозької Січі. Дмитро Вишневецький. Державотворчі елементи на Січі. Створення реєстрового козацького війська. Повстання козаків під проводом Криштофа Косинського у 1591-1593 рр. Козацько-селянське повстання під проводом Северина Наливайка у 1594-1596 рр. Петро Сагайдачний. Початок Визвольної війни 1648 року і створення нової Української держави. Богдан Хмельницький. Іван

Мазепа. Данило Апостол. Кирило Розумовський.

Розділ 2. Історія нової та новітньої історії України.

Національне відродження у ХІХ ст.

Рух декабристів в Україні. Політизація українського національного руху в ХІХ ст. Відміна кріпацтва та буржуазні реформи в другій половині ХІХ ст. Західноукраїнські землі в ХІХ – поч. ХІХ ст. Перша світова війна 1914-1918 рр.

Українські землі у період Національної революції 1917- 1921 рр.

Причини та початок Української Національної революції. Діяльність Центральної Ради. Михайло Грушевський. Гетьманат Павла Скоропадського. Політика Директорії. Політичний портрет Володимира Винниченка та Симона Петлюри. Західноукраїнська народна республіка (ЗУНР). Євген Петрушевич.

Західноукраїнські землі в міжвоєнний період 1921–1939 рр.

Галичина та Волинь у складі Польщі. Пацифікація українського населення Галичини. Політичні партії Галичини у міжвоєнний період; Українська військова організація (УВО), Українське національно- демократичне об'єднання (УНДО), Організація українських націоналістів (ОУН). Становище Північної Буковини та Бессарабії у складі Румунії. Закарпаття у складі Чехословаччини та Угорщини. Проголошення незалежності Карпатської України.

Україна в складі СРСР.

Неп в Україні. Радянська Україна у міжвоєнний період. Україна у Другій світовій війні 1939-1945 рр. Повоєнна Україна. Хрущовська «відлига». Україна в період «застою». Період перебудови.

Україна в період незалежності.

Здобуття незалежності України. Економічний спад 1990-х років. Президентство Леоніда Кучми. Помаранчева революція. Революція Гідності. Початок російсько-української війни в 2014 році. Сучасна Україна. Україна і світ.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Під час додаткового вступного випробування передбачається з'ясування повноти і глибини опанування вступником обсягу навчального матеріалу за даною програмою за наступними критеріями в оцінюванні знань:

- вступник *допускається до складання фахового вступного випробування*, якщо він: засвоїв основні теоретичні засади навчальної дисципліни, правильно відтворює причинно-наслідкові зв'язки в історичних процесах, вміє визначати основні етапи, характеризувати визначні факти, події, явища і особи історичного процесу, вільно

користується науково-понятійним апаратом, безпомилково визначає хронологічну і регіональну приналежність історичних явищ;

- вступник *не допускається до складання фахового вступного випробування*, якщо він: не зрозумів наскрізної ідеї навчальної дисципліни та логіки історичного процесу, не вирізняє цивілізаційних і регіональних особливостей, не володіє науковим апаратом дисципліни, не може дати елементарної характеристики конкретних фактів.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Брехуненко В. А. Східна брама Європи. Козацька Україна середини XVII–XVIII ст. Київ: Темпора, 2014. 504 с.
2. Британ В. Т. Висоцька О. Ю. Історія України з давнини до початку XXI століття. Навчальний посібник. Дніпропетровськ: НМетАУ. 2007. 170 с.
3. Кісь Я., Педич В. Актуальні проблеми історії України: Курс лекцій. Івано-Франківськ. 2004. 401 с.
4. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Київ: «Клуб сімейного дозвілля», 2016. 494 с.
5. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. Видання друге, перероблене та розширене. Київ: Критика, 2005. 546 с.

Додаткова

1. Гриценко О. Президенти і пам'ять. Політика пам'яті президентів України (1994–2014): підгрунття, послання, реалізація, результати. Київ: «К.І.С.», 2017. 516 с.
2. Касьянов Г., Смолій В., Толочко О. Україна в російському історичному дискурсі: проблеми дослідження та інтерпретації. Київ: Інститут історії України, 2013. 186 с.
3. Кравченко В. В. Нариси з української історіографії епохи національного відродження. Харків: Основа, 1996. 386 с.
4. Кравченко В. Україна, Імперія, Росія. Вибрані статті з модерної історії та історіографії. Київ: «Критика», 2011. 492 с.
5. Крижанівський О. П., Плохій С. М. Історія церкви та релігійної думки в Україні: Навч. посіб.: У 3 кн. Кн. 3. Кінець XVI – середина XIX століття. Київ: Либідь, 1994. 218 с.
6. Магочій П. Р. Україна: історія її земель та народів. Ужгород, 2012. 789 с.
7. Топольський Є. Як ми пишемо і розуміємо історію. Київ, 2012. 263 с.
8. Чухліб Т. Козаки. Монархи. Міжнародні відносини ранньомодерної Української держави 1648–1721 рр. 3-тє видання, виправлене і доповнене. Київ: Видавництво імені Олени Теліги, 2009. 614 с.